

nam sæpe minor cognitio, quam euident, sufficit ad obligandum hominem, & vt illum inexcusabilem reddat, nisi iuxta illam operetur. Nihilominus tamen, si verba Pauli attentè ponderentur, satis indicant euidentem cognitionem, vt sunt illa. [Manifestum est in illis, & Intellecta conspicitur.] Et simile testimonium est apud Salom. Sap. 13. vbi reprehenduntur qui vtiunt Deum ignorant. [Vni (inquit) sunt omnes homines, in quibus non subest ignorantia Dei, & de his, quæ videntur bona, non poterunt intelligere eum qui est: neq; operibus attendentes, agnouerunt quis esset artifex.] & infra. [A magnitudine, n. sp. & creaturæ cognoscibiliter poterit creator eorū videri.] Idem indicatur verbis illis Psal. 18. [Celi enarrant gloriam Dei,] vt late exponit Chyl. homil. 9. & 10. ad populum. Et eodē sensu declarat Greg. verba illa Job 36. [Omnes hoīes vident eum, v. n. quisq; inueitur procul,] lib. 27. Moral. c. 2. Ac deniq; idem sentiunt Ecclesie Patres, quos nunc retere, vt à Metaphysico instituto alienū, in sinuabo in nonnulla testimonia, probando rōne assertionem positā. Quæ non potest melius ostendi, q̄ afferēdo demonstraciones, q̄ dicta veritas p̄bes.

Sap. 13.

Isa. 18. Chryost.

Job. 36.

Prima demonstratio, quod Deus sit.

VII.

Dix igitur occurrunt vix præcipue ad hoc ostendendum. Vna est omnino a posteriori, & ex effectibus; altera est proximè a priori, quam vis remore sit etiam a posteriori, vt postea declarabo. Prior via est magis vltima à sanctis Patribus magisq; consentanea Paulo, & Salomoni in locis citatis: & potissime significatur in verbis illis Sapientis: [A magnitudine, & creaturæ,] id est, [a magnitudine, & specie, seu pulchritudine creaturarum.] Ex quibus verbis positum in hunc modum rōnem formare; nam, licet singuli effectus per se sumpti, & considerati, non ostendant vnum, & eundem esse omnium factorē, tñ totus vniuersi pulchritudo, omniumq; rerum, q̄ in eo sunt, mirabilis connectio, & ordo, satis declarant esse vnum primum ens, a quo omnia generantur, & originem ducunt. Hanc rōnem attingit D. Tho. lib. 1. conq. Gent. c. 13. ex Damasc. lib. 1. de Fide c. 3. & Greg. 26. Moral. c. 8. & Chryost. homil. 4. in Genesim, & expressè Dionys. Areopagita c. 7. de diuin. nom. dixit Deum cognitiōe ex creaturarum omnium ord. naturalissima dispositione: Quod vlturpauit etiam Aug. lib. 11. de Ciuitate 4. & Iustinus interrogatus q. 6. Genium; [Vnde sciri potest fit ne Deus omnino?] eleganter ac breuiter respondit, [Ex eorum, quæ sunt, concretiōe, constitutione, ac stabilitate.] Vnde optimè Eusebius Cæsariensis lib. 7. de præparat. Euang. c. 2. [Sicut domus (inquit) sine artifice, aut panis sine texente fieri non potest, ita neq; vniuersum hoc sine auctore.] Gregorius verò Nazianzenus orat. 2. de Theolog. exemplo vtiur cythara, concentus eius ord. naturalissime ac pulcherrimè constituti. Nam sicut id non potest intelligi sine aliquo auctore, vel artifice; ita neq; huius vniuersi appulsissima constitutiō sine Deo. Tandem ratiōne hanc insinuat Philosophus lib. 12. Metaph. c. 2. in illis verbis: [Quo namque pacto modo erit, non existente aliquo perpetuo, separato, ac permanente.] Eamque latius profecquitur, c. 10. vbi n. vtiur

Damasc. D. Thom. Gregorius. Chryost. Dionysius. Areopag.

Eusebius. Cæsarian.

A exemplo domus, & familia: rectè ordinatæ, & exemplo exercitus, qui sine duce ordinatus esse non potest. Eandem tetigerat lib. 1. c. 3. & 4.

Vt autem vis huius rationis magis perspicitur amplius expendenda est. D. ceterum. posset aliquis ex hoc effectū ad summum haberi, vnum esse omnium gubernatorem, non tamen conditorem. Deinde dicere posset, illum esse vnum non natura, seu entitate, sed consensione, vt si plures artifices ad vnum adificandum conftruendum conuenirent. Præterea hic discutitur non habet locum in rebus purè spiritualibus, nam de illis nobis euidentè non constat, quantam connexionem habeat, vel inter se, vel cum aliis rebus huius mundi visibilibus. Denique, si quis fingat præter hunc mundū visibilem, esse alium, nullam connexionem cum hoc habentem, eiusq; conditorem esse & increatum ens, distinctum tñ ab eo qui hunc modum condidit, ac gubernat, non poterit quidem prædicta rōcinatiōe conuincere: ergo ex effectibus, quos non experimur, non satis possumus conuincere esse vnum tñ ens increatū, quod sit principū cæterorū omnium, quæ in rebus existunt, siue in hoc mundo, siue in alio. Ex horum itaq; expositione vt pendere dictæ rationis vis, vt vniuersè omnia entia comprehendat; & inter omnia vnum tantum primum, & aliorum fontem esse concludat huiusmodi enim appellamus Deum.

VIII. Eufionis rōnis factæ

Prima euasio refellitur, & emanatio totius orbis sensibilis ab vno efficiente ostenditur.

Ad primam igitur obiectionem, vel potius euasione, in primis respondere libet verbis Lactantii lib. 1. de falsa religione, c. 2. [Nemo est tam rudis, tam rudis, tam ferus moribus, qui oculos suos in cælum tollens, tametsi nesciat, cuius Dei providentia regatur hoc omne quod cernitur, aliquem tamen esse non intelligat ex ipsa rerum magnitudine, motu, dispositione, constantia, vtilitate, pulchritudine, temperatione: nec posse fieri, quin id, quod mirabili ratione constat, eō filio maiori quod sit instructum.] In quibus positum verbis eleganter indicat, ex gubernatione rectè colligi præcinatiōem, qua non potest vniuersum gubernari, nisi ab eo, cuius consilio, & potentia conditum fuit. Ideo enim mirabili modo, & ratione constat, & mira rerum connectio, & successione conseruatur, quia à sapientissimo artifice ita instructū fuit, prout ad talem gubernationem, & conseruationem oportebat. Sic igitur ex connectiōe, & mutuaque operatione rerum vniuersi, non tantum colligitur vnum vniuersi gubernator, sed etiam effector.

Quod præterea declaratur breuiter discutendo per omnes res ex quibus hoc vniuersum constat. Et in primis de speciebus omnibus rerum generabilium, & corruptibilium supra ostensum est, non posse existimari, quod à se habeant esse; per totam successiōnem vnius indiuidui ab alio, sed necessarium esse, vt vnaquæque species in aliquo indiuiduo ab aliqua superiori causa effecta sit. Quod, saltem quoad ipsa composita & quoad formas materiales, fit euident ex dictis in superiori sectione: quoad ipsam verò materiam (& aliam) non procedit ratio ibi facta:

IX. Lactan.

X.

Et: